

MOOTORSAANI KASUTUSEESKIRI

JUHTIMINE

Sõiduasend ja tasakaal on mootorsaani juhtimisel esmatähtsad. Mäenõlval pööramisel peavad juht ja kaassõitja end kallutama, viies keharaskuse soovitud küljele. Juht ja sõitja ei tohi jalgu asetada sõidukist väljapoole. Seda, kui palju tuleb tasakaalu säilitamiseks kallutada pööretel erineva kiiruse juures ja kui palju tuleb kallutada mäeküljele, õpetab kogemus. Üldiselt on isteaasend parim sõiduasend juhtimiseks ja tasakaalu säilitamiseks. Teatud tingimustel kasutatakse siiski ka pooliste-, põlvitus- ja püstiasendit. Algaja peaks harjutama mootorsaani juhtimist tasasel alal ja madala kiirusega, enne kui võib katsetada sõitmist raskemal maastikul.

ISTEASEND	Jalad astmelaudadel ja keha istmel veidi tahapoole kallutatud, on parim asend mootorkelgu juhtimiseks tavalisel maastikul. Põlved ja puusad peaksid olema paindlikud, et leevendada põrutusi.
POOLISTEASEND	Poolisteaendis on keha istmelt tõstetud, jalad põlvest kõverdatud, nagu kükasendis, nii leevendavad jalad põrutust üle ebatasase maastiku sõites. Vältige äkilist pidurdamist.
PÜSTIASEND	Toetage mõlemad jalad astmelauale. Põlved peavad olema vetruvad, nii on võimalik leevendada raputusi. Selle asendi eeliseks on parem vaateväli ja võimalus kallutada keharaskust vastavalt sõidutingimustele.
PÕLVITUSASEND	Asend saavutatakse, asetades üks jalg sirgelt astmelauale ja vastas põlv istmele. Vältige äkilist pidurdamist.

MAASTIK/SÕIDUTEHNIKA

HOOLDATUD RADA	Hooldatud rajal on isteaendis juhtimine eelistatavim. Ärge sõitke maksimaalsel kiirusel ja eelkõige – hoidke raja paremale küljele. Olge valmis ootamatusteks. Jälgige rajamärgistust. Ärge sõitke "siksakis" raja ühest äärest teise.
HOOLDAMATA RADA	Kui just äsja pole lund sadanud, on hooldamata rada "laineline" ja hangesid täis. Selliste tingimuste puhul on ohtlik sõita liiga suure kiirusega. Sõitke aeglaselt. Hoidke käepidemetest kinni ja võtke poolisteaasend. Jalad peavad olema põlvest kõverdatud, et leevendada raputusi. Kui rada on pikemate lõikudena laineline, võib sõita põlvitusasendis, üks põlv istmel. See on mugavam, keha on samal ajal vaba ja võimeline sõidukit juhtima. Ettevaatust osaliselt lume alla peitunud kivide ja kändude eest.
SÜGAV LUMI	Sügavas lumes sõites võib mootorkelk hakata vajuma. Sellisel juhul pöörake võimalikult suure kaarega ja otsige kindlamat aluspinda. Kui vajute lumme, ja see võib juhtuda igapähega, ärge jääge samale kohale, kuna nii vajub kelk veel sügavamale. Jätke mootor seisma, tulge kelgult maha ja tõstke sõiduki tagaosa kõrvale. Siis trampige sõiduki ees rada kõvaks. Üldiselt aitab umbes 60 cm lõigust. Käivitage mootor uuesti. Võtke püstiasend ja kõigutage kelku veidi. Sõltuvalt sellest, kas lumme on vajunud sõiduki esi- või tagaosa, tuleb teil jalad panna vastavalt kas astmelaua taga- või esiosale. Ärge pange roomikulindi alla mingeid muid materjale. Ärge lubage kellelgi seista mootorkelgu ees või taga, kui mootor töötab. Hoidke roomikulindist eemale. Pöörleva lindi puutumine on ohtlik. Mõnel juhul on väljatõstmise ainuvõimalikuks viisiks sõiduk sügavast lumest välja saada. Ärge end üle pingutage. Paluge abi. Tõstke korpusest selleks ettenähtud kohtadest.

JÄÄ	Üle jäätunud järvede - jõgede sõitmine on väga ohtlik. Hoiduge sõitmast veekogudele. Kui olete tundmatu piirkonnas, küsige kohalikelt informatsiooni jääolude, sisse- ja väljavoolude, allikate, kiirevooluliste veekogude ja muude riskiallike kohta. Ärge sõitke jääle, mis on teie ja mootorkelgu kandmiseks liiga nõrk. Mootorkelguga jääl ja jäisel pinnal sõitmine võib olla ohtlik, kui te ei järgi etevaatusabinõusid. Jääl on raske juhtida nii mootorkelku kui mistahes muud sõidukit. Hõõrdejõud kiirendamisel, pööramisel või pidurdamisel on palju väiksem kui lumel. Sõiduk allub halvasti juhtimisele, pidevaks ohuks on juhitudamata pöörded (külglibisemine). Kui sõidate jääl, sõitke aeglaselt ja ettevaatlikult. Jätke küllaldaselt ruumi peatamiseks ja pööramiseks, eriti tähelepanelik olge öösel.
KINNITALLATUD LUMI	Ärge alahinnake kinnitallatud (jäist) lund. Sellel on raske kelgujuhtimisega toime tulla, kuna ei suuskadel ega roomiklindil pole piisavalt hõõrdepinda. Parim soovitus oleks aeglustada käiku ja vältida äkilist kiirendust, pöörded ja pidurdamist.
ÜLESMÄGE SÕITMINE	Mägesid - künkaid on kahte liiki - avatud nõlvaga, millel on vähe puid, kivirünkaid ja teisi takistusi ja selliseid, millest saab ainult otse üle sõita. Avatud nõlvadest tuleb üles sõita mööda külge või slaalomitehnikat kasutades. Lähenege nurga all. Võtke põlvitusasend. Hoidke keharaskus kogu aeg mäepoolsele küljele. Hoidke stabiilset, turvalist kiirust. Jätkake samas suunas nii kaugemale kui võimalik, seejärel võtke vastupidine nõlv ja vahetage sõiduasendit. Otse ülesmäge sõitmine võib samuti probleeme kaasa tuua. Sõitke püstiasendis, kiirendage enne ülesmäge sõitma asumist ja siis vähendage käiku, et vältida roomiklindi libisemist. Kummalgi juhul peab olema sõidukiirus nii suur nagu nõlvakalle nõuab. Kui jõuate mäeharjale, siis aeglustage käiku. Kui te ei saa edasi sõita, siis ärge laske roomiklindil tühja käia. Keerake mootor välja, vabastage suusad, tõstes need lumest välja. Pöörake suusad alla- ja mootorkelgu tagaosa ülesmäge. Käivitage mootor ja alandage käiku. Võtke selline asend, et te kelgult maha ei kuku ja siis laskuge.
LASKUMINE	Mäest laskumisel peate sõidukit kogu aeg kontrolli all hoidma. Järsematel nõlvadel hoidke raskuskese madalamal ja hoidke mõlema käega käepidemest kinni. Hoidke sees madal käik ja sõitke töötava mootoriga mäest alla. Kui kiirus läheb liiga suureks, siis aeglustage, kuid vajutage pidurile kergelt ja mitu korda järjest. Ärge vajutage pidurit äkiliselt ja lõpuni, muidu võite blokeerida roomiklindi.
MÄEKÜLJEL	Mäenõlval või üle nõlva tõusta või laskuda tuleb teatud kindla sõidutehnikaga. Kõik sõitjad peavad end kallutama nõlva poole, et kelku tasakaalus hoida. Eelistatuim sõiduasend on põlvitamine, jalamipoolse jala põlv istmel ja nõlvapoolne jalg astmelaua, või siis poolisteesend. Olge valmis keharaskust vajadusel kiiresti viima teisele küljele. Mäeküljed ja järsud nõlvad pole sobivad algajale.
LOBJAKAS	Enne üle jõe või järve sõitmist kontrollige alati, ega rada pole lobjakane. Kui kelgijäljed muutuvad tumedaks, tulge viivitamatult jäält ära. Lobjakat tuleb kindlasti vältida. Sõitmisel pillub sõiduk jääd ja vett tahapoole, järgmise kelgu ette. Kelgu on lobjakast raske ja mõnikord võimatu välja saada.
UDU VÕI LUMEPIMEDUS	Kui peate sõitma udus või tugevas lumesajus või kui nähtavus on piiratud lume tõttu, siis sõitke aeglaselt ja ettevaatlikult. Tuled peavad põlema. Kui te ei tunne teed, siis ärge edasi sõitke. Hoiduge teistest mootorkelkudest ohutusse kaugusesse, nii on nähtavus parem ja teil on rohkem reaktsiooniega.

VÕÖRAS ALA	Tundmatus piirkonnas sõitke väga ettevaatlikult. Sõitke sellise kiirusega, et jõuaksite märgata võimalikke ohtusid, näiteks tarasid või aiaposte, ojasid, kive, ootamatuid langusi, piirdetraate ja loendamatuid teisi takistusi, mis võiksid teie sõidu katkestada. Isegi kindlal rajal sõites olge ettevaatlik. Sõitke sellise kiirusega, et näeksite, mis on järgmise kurvi või mäeharja taga.
ERE PÄIKE	Ere päikesevalgus võib samuti kaasa tuua probleeme. Päikesevalgus ja lumi võivad pimestada nii, et raske on eristada lõhesid, kraave ja teisi takistusi. Sellisel juhul tuleb alati kanda toonitud klaasidega kaitseprille.
OOTAMATU TAKISTUS	Taksitus võib olla peitunud lume alla. Kui sõidate hooldatud rajast kõrvale või metsa, tuleb vähendada kiirust ja suurendada valvsust. Liiga suure kiiruse juures võib isegi väiksem takistus osutuda äärmiselt ohtlikuks. Sõites isegi väikese kivi või kännu vastu, võib mootorkelk kaotada juhitavuse ja sõitjad võivad saada vigastusi. Ohutum on sõita kindlal rajal. Sõitke turvaliselt, aeglaselt ja nautige ümbrust.
VARJATUD TRAADID	Alati tuleb valvel olla varjatud piirdetarade suhtes, eriti kohtades, kus on kunagi tegeldud põllumajandusega. Väga palju õnnetusi juhtub põllupiirde traatidesse, postide ja teeäärsetesse traatidesse ja tee sulgemiseks kasutatavatesse kettidesse ja traatidesse sõitmise tõttu. Seetõttu on sellise ohuga piirkondades aeglane kiirus kohustuslik.
TAKSITUSED JA HÜPPED	Ootamatud hüpped lumehangedelt, kokkusahatud lumevallidelt, drenitorudelt või eristamatutelt objektidelt võivad osutuda ohtlikeks. Vältige neid, kasutage toonitud klaasidega kaitseprille või näokaitset ja sõitke väiksema kiirusega. Mootorkelguga hüpata on ohtlik. Kui aga rada ootamatult kaob, seiske sõiduki tagaosa poole ja tõstke suusad ülespoole ning hoidke neid otse. Lisage gaasi. Hoidke põlved kõverdatud, nii saate leevendada maandumisega kaasnevat põrutust.
PÖÖRDED	Sõltuvalt maastikutingimustest on mootorkelgu pööramiseks kaks eelistatumat viisi. Enamasti on võtmesõnaks kehatunnetus. Külgakaldega sõitmisel tuleb kallutada end sisekurvi poole ja viia keharaskus sisekurvi poolsele jalale. Sellises asendis ja võimalikult sõiduki eesosas olles rakendub raskus sisekurvipoolsele suusale. On olukordi, kus ainukeseks võimaluseks paksus lumes sõidukit pöörata on mootorkelk ringi tõmmata. Palu abi. Pea meeles, et alati tõsta suusa ots-test ja korpusest selleks ettenähtud kohtadest.
TEE ÜLETAMINE	Mõnikord peate lähenema maanteele kraavi poolt või üle lumevalli. Leidke koht, kust saate tee peale ilma vaevata. Olge püstiasendis ja kiirus olgu vaid nii suur, et jõuaksite hange harjale. Hange harjal peatuge ja oodake kuni tee on vaba. Kaaluge laskumist teele. Ületage tee 90° nurga all. Ku teisel pool teed on samuti lumevall, siis pange jalad sõiduki tagaosa poole. Pidage meeles, et mootorkelk pole ette nähtud sõitmiseks lumeta teel ja sellisel pinnal on juhtimine veel raskem.

RAUDTEE ÜLETAMINE	Ärge sõitke raudteel. See pole lubatud. Raudtee ja selle äärne ala on eravalldus. Mootorkelk pole rongile võrdväärne vastane. Ku peate raudteed ületama, siis peatuge, hoidke silmad ja kõrvad lahti.
SÕITMINE ÖÖSEL	Teie võimet näha ja olla nähtav mõjutab loomulik ja kunstlik valgus antud ajahetkel. Öine sõitmine on võrratu. See võib olla ainulaadne kogemus, tuleb aga arvestada, et nähtavus on halvem. Enne väljasõitu veenduge, et tuled on puhasstatud ja töötavad korralikult. Sõitke sellise kiirusega, mille juures saate õigeaegselt peatuda, kui märkate ees ohtu või takistust. Sõitke korrastatud rajal ja mitte mingil juhul ärge sõitke tundmatule territooriumile. Vältige sõitmist jõgedele - järvedele. Traadid, okastraattarad, suletud teetaksitused jm., näiteks puuoksad, on pimedas raskesti märgatavad. Ärge sõitke üksi. Võtke kaasa taskulamp. Hoidke eemale elurajoonidest ja austage teiste õigust unele.
SAFARI	Enne teele asumist määrake rajajuht, kes juhivad seltskonda, ja teine isik, kes teemale järgneb. Kontrollige, kas kõik sõitjad teavad kavandatud marsruuti ja sihtkohta. Veenduge, kas kaasas on kõik vajalikud tööriistad ja varustus ja kas reisi jaoks on piisavalt kütust. Rajajuhist ei tohi mitte keegi mööda sõita, tegelikult ei tohi ühestki teisest mootorkelgust mööda sõita. Andke käega märku ohtudest või suunamuutusest. Aidake teisi, kui vaja. Kui koos on suurem hulk mootorkelkusi, siis on tähtis hoida ohutu pikivahe ja piisav peatumismaa. Ärge sõitke eessõitjale liiga lähedale. Jälgige eessõitjat.
MÄRGUANDED	Kui kavatsete peatuda, tõstke ükskõik kumb käsi sirgelt üles. Vasakpöörde puhul sirutage käsi vastavas suunas. Parempöördest antakse märku küünarnukist täisnurga alla tõstetud vasaku käega. Iga sõitja peab märguande endast tahapoole jäävatele sõitjatele edasi andma.
SÕITMINE KOOS KAASSÕITJAGA	Kui mootorkelgul on selline võimalus ja kui võtate peale kaassõitja, siis peate katalle andma põhiteadmised mootorkelguga sõitmisest. Kaassõitja peab kindlalt kinni hoidma talle mõeldud rihmast või käepidemest. Kelgule ei tohi võtta üle ühe kaassõitja. Kelgu ülekoormamine on ohtlik ja sõiduk pole selleks mõeldud. Kuna kelgu "tunnetamine" on piiratud, teie näete rada paremini kui kaassõitja, siis hoidke kiirus väiksem. Ootamatu raputus võib teid kaaslasest ilma jätta. Meenutage sõitjale, et ta pöördel kallutaks koos teiega, muidu võib sõiduk ümber minna. Olge eriti ettevaatlik, sõitke aeglasemalt ja kontrollige kaassõitjat pidevalt. Eriti ettevaatlik tuleb olla lastega sõites. Kontrollige pidevalt, kas laps hoiab kindlalt rihmast kinni ja istub õiges asendis, jalad astmelaual. Startida ja peatuda tuleb sujuvalt. Juhil on kergem, kuna ta teab ette, millal stardib ja samuti on käepidemeist kindlam kinni hoida. Kaassõitja peab lootma ainult teie ettevaatlikule ja ohutule juhtimisele. Hoidke kiirus mõõdukana. Hoiatage kaassõitjat nõlvadest, takistustest, okstest jms. Samuti veenduge, et sõitjal ei hakkaks külm. Peatumisel võib aeg - ajalt kontrollida katmata kehaosi.
PEATUMINE RAJAL	Kui võimalik, sõitke peatumiseks rajalt kõrvale. See vähendab ohtu rajale kasutajatele.